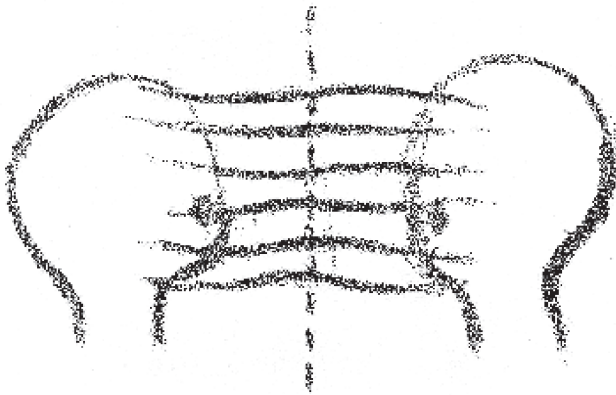

25. konference
Člověk a média

25 LET PO KOMUNISMU – KAM JSME DOŠLI?

Máme svobodná a nezávislá média?

ČTVRTEK 23. října 2014 • 17.30

AMERICKÉ CENTRUM – Tržiště 13, Praha 1

Konference se konala ve spolupráci

PONTES

občanské sdružení

OBSAH

ONDŘEJ KUNDRA	
Dnešní doba je pro novináře složitá	5
RADKO KUBIČKO	
Nezávislá žurnalistika se dnes dá dělat jen v médiích veřejné služby	9
HANA MARVANOVÁ	
Vždy záleží na lidech	12

DNEŠNÍ DOBA JE PRO NOVINÁŘE SLOŽITÁ

Děkuji za pozvání na tuto debatu. Nebudu hovořit příliš dlouho, protože důležitější je to, co zajímá vás.

Z hlediska historického vývoje se mí novinářští kolegové a kolegyně, především z tištěných médií, **v prvních letech po roce 1989** učili dělat nezávislá média. Například pro *Respekt* to bylo velmi zajímavé období, protože v redakci měl tehdy v podstatě jediný člověk nějaké zkušenosti s editováním a s tím, jak by vlastně měly zhruba vypadat kvalitnější noviny. Myslím tím tehdejšího, dnes již zesnulého, novináře **Tomáše Pékného**, který měl ještě zkušenosti z 60. let, z doby jistého uvolnění i pro média u nás. Věděl tedy, jak by asi měla svobodná média vypadat. Ostatní kolegové – byť někteří měli trochu zkušenost s prací v samizdatových médiích před rokem 1989 – v podstatě nevěděli, jak dělat nezávislou novinářinu, ale měli k tomu velkou chuť. Pro novinářinu to bylo skvělé období, když to měříme počtem lidí, kteří v porevoluční době média četli. *Respekt* měl tehdy náklad

sto tisíc, nebo dokonce přes sto tisíc, což bylo něco nevídaného. Dnes už si o tom můžeme jenom nechat zdát. A nevím, jestli se to ještě kdy zopakuje. Z tohoto pohledu to byla skvělá doba. Něco podobného prožívali i kolegové v jiných tištěných médiích, v Mladé frontě, v Lidových novinách, a měli velkou chuť ta média stavět.

Potom přišlo pro média šťastnější delší období, kdy je vlastnili **zahraniční vlastníci**. Často se to však u nás kritizovalo. Třeba Mladou frontu koupili němečtí vydavatelé, a tak se říkalo, že to není dobře, že to koupili Němci, že budou do práce novinářů zasahovat a že by česká média měla být v českých rukou. Podle mě to třeba pro Mladou frontu bylo šťastné období, protože němečtí vlastníci sice nepocházeli ze supervelkého nejlepšího mediálního domu v Evropě, ale jejich **primární zájem byl výdělek**, ne výrazné ovlivňování novin, které vlastnili. Chci tím říci, že kolegové a kolegyně v Mladé frontě měli poměrně volný prostor k tomu, aby

mohli psát to, co chtěli. Do toho přichází postupný trend, který v české společnosti dnes pozoruji, ale nabíhal během let, totiž že čtenáři a konzumenti novin – ale platí to i pro elektronická média – postupně začali ztrácet potřebu informace si kupovat, platit si za ně. Došlo k tomu mj. v důsledku politických afér, které vybuchovaly, a lidé je úplně nechápali kvůli tomu, že média ty případy úplně nevyvětlovala a jen utíkala k další a další korupční aféře, aby novináři měli svůj exkluzivní případ. Dnes je to markantní, když srovnáte, jaký mají dnes nejčtenější deníky prodej v porovnání s předchozími lety. Ta čísla jsou dramatická. Dnes mají čtyři nejčtenější deníky výrazně pod půl milionu čtenářů, to je nebyvale malé číslo, to tady v uplynulých 25 letech nikdy nebyvalo.

Ted' přejdu do současnosti. Novináři dnes prožívají **nejtěžší a nejkomplicovanější období** pro svoji práci, a to z celé řady různých důvodů. Po šťastnějším období zahraničních vlastníků převzali média čeští vlastníci. Vesměs jde ale o lidi, kteří sledují různé ekonomicko-politické zájmy, a obávám se, že si média pořizují jako nosiče k jejich prosazování, byť to říkám s jistou rezervou, protože tak jednoduše to nefunguje. Když budeme konkrétní, v případě Mafry – *Lidové noviny*, *Mladá fronta* – zde máme **Andreje Babiše**, v případě nejčtenějšího deníku *Blesk* máme **Daniela Křetínského a Patrika Tkáče**, což se týká i *Reflexu*, *Hospodářské noviny*, Economii, kde pracuji, vlastní **Zdeněk Bakala**, i on má svůj byznys a své zájmy. *Právo* je stále v rukou českých majitelů z jistého konsorcia, kteří *Právo* zakládali. Ale i *Právo* čelí velkému tlaku, protože má nedostatek inzerce. Proto, myslím, vychází v různých periodách velmi vstřícně různým politikům. Při minulých vládě jsem měl pocit, že se v *Právu* až příliš pozitivně píše

o ministru Kalouskovi. Tehdy jsem si to dával do souvislosti s tím, že *Právo* mělo v porovnání s jinými deníky nebyvale více reklamy ze státních a polostátních firem, které byly pod kontrolou ministerstva financí.

Období, které zažíváme dnes, je velmi složité, a ani nemusí docházet k tak markantním případům, jak jsme mohli vidět krátce po převzetí *Lidových novin* v případě pana Babiše. Tehdejšímu novináři *Lidových novin* zavolal a rozčiloval se, proč se v novinách neobjevila zmínka o superzajímavé – z pohledu Babiše – tiskové konferenci jeho Hnutí Ano. Redakce ji ale vyhodnotila jako velkou nudu, a proto se o tom nepsalo. Babiš tomu novináři a tehdejšímu vedení vzkazoval, ať si „kluci uvědomí, s kým mají tu čest“. To je samozřejmě markantní případ a nemyslím si, že by to takto probíhalo často.

Problém je, že novináři – a speciálně se to týká Babišových titulů, protože o něm musí psát každý den vzhledem k tomu, že působí v politice – trpí **vnitřní autocenzurou**, to znamená, jak by o něm měli psát, co o něm napsat. Nemyslím si, že u některých z nich by to bylo tak jednoduché, že by se o něm báli psát, to rozhodně ne. V *Lidových novinách* je několik novinářů, kterých si vážím. V *Mladé frontě* je to dnes těžší, protože tam došlo k totálnímu vyprázdnění domácí redakce. Je totiž těžké psát každý den o svém majiteli, když je zároveň místopředsedou vlády a ministrem financí. Musíte proto přemýšlet: nevzbudí to ve čtenářích pocit, že jsme vůči němu dost servilní? Nebo naopak, nevzbudí to jiné emoce? I tento druh autocenzury je velmi komplikovaný. Pro kolegy je těžké se v tom pohybovat. U mě je to o něco nebo výrazněji jednodušší. Bakala na rozdíl od Babiše nesleduje primárně politické zájmy, nemá politické ambice, nesedí ve vládě. Proto s ním

není spojeno tolik příběhů, agendy, čili nemusím toto dilema řešit tak často jako kolegové. Navíc se nikdy za ty roky nestalo, že by Bakala zvedl telefon a ztěžoval si, a to ani ve chvílích, kdy jsem napsal články, které mu v jeho byznyse způsobily půlmiliardovou ztrátu, protože naštvaly jeho potenciální obchodní partnery. Nicméně situace je komplikovaná a mám pocit, že z novin mizí politické zpravodajství. Je to vidět na **Mladé frontě**. Dílem je to asi obava z autocenzury, dílem obava z reakce vlastníka. A ani není důležité, jak o něm píší, důležité je, o čem dnes noviny nepíší. Mám pocit, že nepíší o celé řadě věcí.

Na druhé straně, když se na to člověk chce dívat pozitivně, vidí, že se setkáváme s trendem, kdy je **mediální svět** tištěných nebo elektronických médií – mluvím o internetových – **daleko pestřejší**. Je to dobrá zpráva, protože novináři, kteří nebyli spokojeni, odešli po malých skupinkách a založili své projekty, ve kterých se snaží dělat z jejich pohledu nezávislou novinářinu. Jako čtenáři máte tedy větší možnosti, když chcete, sehnat si informace u někoho, komu důvěřujete. Ale zase je to komplikovanější, protože na své projekty musí mít dostatek finančních prostředků. A zdroje – řekněme si popravdě – jsou omezené. Ne každý chce dnes investovat do médií, protože v současné době – a teď mluvím o tištěných médiích – je to v podstatě prodělečný podnik. Téměř žádný mediální dům dnes výrazně nevydělavá, takže je to taková černá díra na peníze. Kdo by do toho dnes chtěl dávat peníze? Možná někdo osvícený. Spíše však člověk, který sleduje jiné zájmy. U některých internetových

projektů je problém vysledovat, kdo jsou jejich skuteční majitelé, jestli to nejsou nějakí oligarchové.

Svůj příspěvek bych uzavřel Babišem. Pokoušel jsem se o něm psát velký profil a narazil jsem na rozhovor, který vedl v České televizi Václav Moravec s filosofem Václavem Bělohradským. Zaujala mě tam jedna myšlenka a mám pocit, že zaujala i Babiše. Bělohradský hovořil o tom, že bude velmi napínavé sledovat, jestli se Babišovi podaří proměnit se z oligarchy – protože on nepochybně oligarchou byl a je, tedy člověkem, který má jeden z primátů ve schopnosti starat se o sebe, ve smyslu vybudovat privátní bohatství – v elitu, tedy člověka, který by nesledoval jen své vlastní, ale širší celospolečenské zájmy. Zmiňuji to proto, že si myslím, že se to ukáže právě na jeho médiích, na tom, jestli je bude využívat k ryze svým utilitárním politickým a byznysovým zájmům, jestli se skutečně naplní hrozby, že je má pro další zvětšování své síly, své moci a svého bohatství. Nebo jestli se nebude dříve či později snažit zlepšit si ve svých šedesáti letech – netvrdím, že je to vysoký věk, ale přece jenom poté, co se člověk dvacet let podílí na tom bahně a je jeho součástí, což Babiš nepochybně byl, i když to striktně odmítá – karmu tím, že by se chtěl trochu proměnit. Nevím, jestli se mu to povede, nevím, jestli o to bude usilovat, ale domnívám se, že mu v hlavě tato myšlenka běhá. Bude napínavé sledovat, jak se to odrazí právě v médiích, která vlastní. Tím chci říct, že doba je pro novináře velmi složitá, ale zároveň jsou tady pořád otevřené možnosti. A to platí i pro ty oligarchy, kteří ta média vlastní.

NEZÁVISLÁ ŽURNALISTIKA SE DNES DÁ DĚLAT JEN V MÉDIÍCH VEŘEJNÉ SLUŽBY

Vrátím se lehce k historii. Jeden z úkolů veřejné služby je věnovat se „historické paměti“ a právě příběhy 20. století vznikají v rámci Českého rozhlasu. V České televizi se také připravila řada dokumentů. Nezažili jsme sice rok 1948, ale zažili jsme rok 1989 a také máme pocit, že to mladým lidem dnes nic neříká, že nevědí, co se tehdy dělo. Nicméně dokumentů není málo a i ti, co tu dobu nezažili, je točí docela dobře. Právě tímto způsobem mohou média veřejné služby společnost ovlivňovat. Nechtěl bych příliš vychovávat, protože jsme tady měli tradici výchovy v médiích. Koneckonců i to, že média vznikala jako orgány politických stran. Nedá se říci, že by Karel Havlíček Borovský byl zcela nezávislý, když založil svůj první deník, ale snažil se dělat nezávislou žurnalistiku. Přece jenom ty noviny někdo vydával a měl tedy hlavní vliv. Ale i politické strany musely své noviny dělat záživně, nemohly to být stranické věstníky, protože by to jinak nikdo nekupoval. A to je jistá naděje v souvislosti s Andrejem Babišem.

Přešel bych teď k médiím veřejné služby. Každý z odcházejících novinářů z redakce Lidových novin nebo Mladé fronty řekne něco ze zkušeností s Babišem. A jedna odcházející novinářka řekla, že pořádná nezávislá žurnalistika se dnes dá dělat jen v médiích veřejné služby. Tím ale nemyslela, že se tam dělá! Chtěla tím říci, že se v nich dělat může, protože jsou proto zřízena a neměl by v nich být žádný problém ani s oligarchy, ani s kapitalisty. I v jiných médiích kolegové dělají kvalitní nezávislou žurnalistiku, ale existují v nich jistá rizika. Je-li vlastníkem například podnikatel, který má své zájmy, šéfredaktor může vidět řešení v tom, že o jeho aktivitách už nebude psát, ani pozitivně ani negativně. To je však jisté omezení. Kdyby psal, existuje to omezení také, ale když nepíše, je to podobné omezení. To prostě existuje. V médiích veřejné služby by k tomu docházet nemělo. Dobře však víme, že k tomu došlo, protože média veřejné služby jsou zřízena zákonem. Po roce 1989 se řešilo, jak se budou u nás rozvíjet

elektronická média. Existovala státní média: Československá televize, Československý rozhlas a Československá tisková kancelář. Existovaly různé názory, že by státní zůstat měla. A právě polické strany by tam měly dobrý přístup. Nakonec se sáhlo k modelu, který pochází z naší civilizace, tj. k modelu veřejné služby, který původně vznikl v BBC ve Velké Británii. Původní myšlenka transformace BBC na princip veřejné služby vycházela z toho, aby elektronické médium (rozhlas), které tehdy bylo na vzestupu, mohlo objektivně informovat, aby do něj měly přístup všechny názory.

K veřejnoprávnímu principu se u nás sáhlo po vzniku samostatné České republiky při transformaci v Český rozhlas a Českou televizi po německém vzoru. V Německu byla podobná situace po válce v roce 1945, kdy mu byla naoktrojována média veřejné služby v reakci na strašný propagandistický vliv nacistů v tehdejších rozhlasu, samozřejmě i ve vznikající televizi. Jenomže v České republice je zpravidla všechno jinak, i když se něco opíše z vyspělé země, vypadá to jinak. Zvolil se způsob tzv. rad, které by měly politický vliv na ta konkrétní média odstiňovat. Ale ukázalo se, že to jde velice lehce obejít, protože se do rad začali dostávat zástupci politiků. Zezačátku to tak nebylo a souhlasím s Ondřejem Kundrou, že období do roku 1995 byla v médiích krásná doba, všechno bylo volné, byla naprostá svoboda, ani politikové si netroufali je ovlivňovat. Kolem roku 1997–8, zejména s tzv. opoziční smlouvou, která sice zajistila České republice jistou stabilitu, ale její špatnou stránkou bylo to, co jsme viděli i u velké koalice lidovců a socialistů v Rakousku. Dvě politické strany si totiž začaly rozdělovat vliv a bohužel k tomu sáhly i v médiích, dokonce i v médiích veřejné služby. Ale problém nastal i v médiích soukro-

mých. V roce 1993 začalo vysílat soukromé rádio a od roku 1994 celoplošná soukromá televize Nova. V boji o moc a majetek se i tato televize dostala do velkého vlivu politiků. Při rozdělování vlivu začaly ty dvě strany dokonce do rad veřejnoprávních médií posílat – což do té doby nebylo možné – i svoje bývalé politiky nebo lidi, kteří byli na ně přímo napojeni. To byla podstata velikého konfliktu kolem roku 2000 v tzv. televizní krizi, kdy došlo k brutálnímu pokusu o ovládnutí televize v důsledku opoziční smlouvy. Samozřejmě, že tam byly různé další zájmy, jak bylo už mnohokrát řečeno. V televizi šlo totiž i o zájmy ekonomické a další. V zásadě je ale možné říci, že tehdy se kolegové z televize vzbouřili proti politickému vlivu a od té doby si politikové dávali větší pozor na zasahování do médií.

Dnes u nás máme velice zajímavou situaci. Žehráme na vliv oligarchů, zejména Andreje Babiše. On sám tvrdí, že se nepodobá italskému Berlusconi, protože se nesnaží ovládnout média veřejné služby. Ovládnul soukromá média – deníky – ale kupodivu na rozdíl od Berlusconiho nechává zatím média veřejné služby být. I když se ale tváří, že je chce reformovat. Zatím si na to nemůžeme stěžovat. Možná je to jenom proto, že na to prozatím nemá čas. Média veřejné služby nejsou pro něj tak podstatná, když se podíváme na jeho impérium. Když vidím, jak chce všechno ovládat, nevím, kde na to bude brát kapacitu. Po komunálních volbách má ještě primátory a starosty, tak nevím, jak to bude všechno stíhat. Každopádně média veřejné služby nechává zatím být.

Co se týče zasahování politiků do vysílání České televize nebo Českého rozhlasu. Léta jsem působil jako místopředseda Syndikátu novinářů a tam jsme monitorovali, jaká zasahování existují. Z tohoto hlediska je dnešní

doba docela dobrá. Nejhorší situace byla v době opoziční smlouvy, což se ukázalo v té televizní krizi. V jednotlivých politických stranách byli lidé, kteří sledovali média, věnovali se jim a zabývali se jimi. Vzpomeňme si např. na Ivana Langra, který to měl v kompetenci v ODS, a na Jaroslava Tvrdíka z ČSSD. To byli lidé, kteří byli schopní se často vměšovat i přes rady. Ivan Langer dokonce organizoval setkávání jednotlivých členů rad veřejnoprávních médií, kteří tam byli posláni za ODS, což je myslím naprosto nepřijatelné. Za období, kdy jsem byl místopředsedou Syndikátu, byla pro nás, novináře, nejhorší doba, když byl premiérem Jiří Paroubek. Svoji roli absolutně nezvládl. Domníval se, že média jsou jeho, že v nich špatně informují, a tak často psal články. Potom se situace docela zlepšila. Proto si myslím, že média veřejné služby jsou v tuto dobu, co se týče politiků, svobodná.

Dotýká se jich ale také povrchnost této doby, kdy si mnozí kolegové myslí, že přítáhnou zájem posluchačů bulvarizací pořadů. A také není na práci potřebný čas. Média veřejné služby sice mají oproti Slovensku, kde jsou ve velké krizi, více prostředků z koncesionářských poplatků, ale pořad to není tolik jako třeba v polské nebo německé televizi. A to má dopad i na zpravodajství z Ukrajiny. Česká televize nebo rozhlas mají na Ukrajině jednoho dva lidi, zatímco polská jich tam má třicet, a to nemluví o BBC, která jich tam má třeba padesát. To pochopitelně vadí. Jako novinář bych byl příznivcem toho, aby Český rozhlas a Česká televize dostaly více prostředků na žurnalistiku, zpravodajství a na další projekty. Musím ale uznat, že se Český rozhlas a Česká televize nemohou věnovat jenom zpravodajství, byť ho nejčastěji vidíme a nejčastěji kritizujeme. Myslím, že díky některým osvěceny politikům na tom

ještě nejsme tak špatně, protože jsme sáhli k modelu veřejné služby a ubránili se tlaku na privatizaci Českého rozhlasu a České televize, což se objevilo v rámci opoziční smlouvy. Mnozí politikové včetně Ivana Langra přišli s myšlenkou, že by se Český rozhlas a Česká televize měly privatizovat, nebo alespoň jejich části, protože pravice si myslela, že soukromá sféra dokáže daleko lépe zajistit to, co je ve veřejném zájmu, veřejné službě. Ale dobře víte, jak to se všemi privatizacemi dopadlo.

Co se týče komerčních médií. Když začínala stanice Alfa jako soukromé rádio a Nova jako první televize, jejich vedení mělo rozsáhlé plány, jaké publicistické pořady a vůbec jaké skvělé pořady budou vysílat. Nakonec to dopadlo tak, že zpravodajství a publicistika se v podstatě ze soukromého éteru úplně vytratily. Dokonce i velmi respektovaná a velmi sledovaná Sedmička na Nově, tj. diskuse politiků, kde se vystřídali různí moderátoři včetně Martina Veselovského, který byl i u nás v rozhlasu a nyní je v Economii, Jany Bobošíkové atd. Podobně skončily jiné investigativní i publicistické pořady. Na českém soukromém televizním trhu již téměř neexistuje pořádná žurnalistika a v rozhlasovém éteru vůbec, až na jediný publicistický pořad, který snesl jakási kritéria, a to byly Impulsy Václava Moravce na Impulsu.

Proto se domnívám, že kolegyně, o které jsem se zmínil na začátku a která odcházela z Mladé fronty, měla svým způsobem pravdu. Dnes se dá dělat žurnalistika jenom v médiích veřejné služby. Samozřejmě existují ostrůvky pozitivní deviace, ale nejsou systémové. Myslím si, že mezi politikem nebo oligarchou v byznysu není až tak velký rozdíl. Proto pokud chceme regulovat politiku, musíme regulovat také oligarchu, protože i ten může mít různý zájem, včetně politických.

Česká veřejnost by měla podporovat média veřejné služby – přestože nás občas obviňuje, že koncesionářské poplatky hájíme jenom proto, že je to naše živobytí – protože je to možnost dělat žurnalistiku, věnovat se i menšinovým záležitostem. Princip médií veřejné služby vychází z naší civilizace, vyvinul se z BBC, která má dnes také své problémy a útočí na ni soukromí podnikatelé, že jim kazí

jejich mediální byznys zvláště v době, kdy trpí na úbytě a mnohá média krachují. A česká veřejnost by je měla nejen podporovat, ale i kritizovat a dohlížet na ně, na nás, abychom svoji práci dělali dobře, aby v ní byla respektována pluralita. Lidé mají kontrolovat jak politiky, tak i ze svých daní placené novináře, to je v pořádku a za to se také moc přimlouvám. Díky za pozornost.

VŽDY ZÁLEŽÍ NA LIDECH

Děkuji za pozvání. A opravdu jen stručně z hlediska legislativy, protože o něčem jsem se již zmínila v diskusi. Tedy čistě k radám veřejnoprávních médií.

Patřím mezi pamětníky, byla jsem u zrodu dvou zákonů – zákona o České televizi a zákona o Českém rozhlasu – které s určitými změnami platí dodnes. Tehdy se vedla velká bitva o to, co vlastně veřejnoprávní média znamenají: že na ně vůbec nemají mít vliv politici, zejména vláda a vládní většina v poslanecké sněmovně; že budou kontrolována pro ten účel zřízeným orgánem, tj. radou, která má být orgánem veřejnosti, složeným ze zástupců různých zájmových a názorových skupin. Členové rady by měli dozírat na to, zda média veřejné služby plní svoji roli, včetně role výchovné, vzdělávací, informační atd., jak je to popsáno v zákoně. Nemyslím si, že úloha veřejnoprávních médií je v zákoně popsána špatně, je naopak popsána velmi dobře, ale otázka je, jak je zákon naplňován. Byť byla na začátku více méně stejná zákonná úprava ohledně volby rad, jako je teď, byly tehdejší rady opravdu složeny z osobností. Přitom byly

voleny poslaneckou sněmovnou, ale tvořily je osobnosti, které v žádném případě nebyly nominovány podle nějaké politické dohody nebo politického klíče, který by jednotlivým stranám zaručoval nárok na daný počet křesel. Nebyli tam ani zástupci politických stran, dokonce bylo zapovězeno, aby to byli reprezentanti politických stran nebo přímo členové stran. Říkám to jako člověk, který se tehdy společně s dalšími poslanci účastnil výběru členů mediálních rad. A byť to nebylo v zákoně, platilo pravidlo, že v radě nesmí být členové politických stran, resp. jejich prodloužené ruce, a rady se neobsazovaly podle politického klíče. To byla tzv. nepsaná pravidla, na kterých jsme se dohodli. První rady byly sestavovány tak, že se vytvořil seznam všech možných v úvahu přicházejících významných osobností veřejného a kulturního života a různých názorových skupin. Potom se provedl užší výběr a jednotlivé navržené významné osobnosti jako např. Jiří Grygar, Karel Steigerwald a další předstoupily před neformálně zřízenou komisí, složenou ze zástupců všech poslaneckých klubů. Provedli

jsme s nimi pohovor a ptali jsme se jich na to, jak budou svoji roli uplatňovat. Hlavním kritériem pro nás bylo – zase nepsané pravidlo – že vybíráme ty, kteří nám nebudou říkat názory, které chceme slyšet, ale kteří budou schopni hájit své názory i proti nám. Následně jsme takto ty osobnosti vybrali. Proto ty první rady fungovaly mnohem lépe než pozdější, zvolené na základě politického klíče, kde už se takto neuvažovalo. Samozřejmě vždy záleží na lidech, kteří volbu provádějí.

Tehdy, pokud jde o média, byla v poslanecké sněmovně šťastná doba, protože tam byla celá řada lidí, kteří uvažovali přesně tak, jak to říkám, nikdo jim to nediktoval. Vedení politických stran si samozřejmě představovalo něco jiného. Nevím, jak to bylo v jiných stranách, mohu mluvit jen za ODS. Byl na nás vyvíjen velký tlak, abychom do rad naopak nominovali naše spolustraníky. Ale odmítli jsme to, protože by to bylo v rozporu s úlohou veřejnoprávních médií. Většina poslanců v parlamentu tehdy uvažovala tak, jak jsem říkala, proto i bez zákona to uplatňovali. Stačilo, že jsme se na tom dohodli. A výběr odpovídal kritériu, aby šlo o skutečně nezávislé osobnosti, a ty se podle toho chovaly. Myslím si, že Česká televize – ne že by nepokročila technicky a produkcí určitých děl – byla z hlediska prostoru pro svobodné vytváření názoru na začátku rozhodně lepší.

Potom nastala **etapa opoziční smlouvy**. Většina poslanců, o kterých jsem mluvila, už ve sněmovně nebyla nebo neměla na to vliv, protože se vytvořila většina z lidí opoziční smlouvy. To s tím souvisí, protože to odpovídá nějaké politické kultuře. Opoziční smlouva výrazně snižovala politickou kulturu a to se pak promítlo i do obsazování mediálních rad. A od té doby to pokračuje dodnes. Občas hovořím s některými poslanci, i teď nově zvolenými v posledních volbách. Považují za normální,

že se rady obsazují podle politického klíče. Nevědí, že by to tak vůbec být nemuselo. Po opoziční smlouvě se to tak zažilo a od té doby se to uplatňuje. Jistě by to šlo změnit i bez změny zákona, kdyby lidé měli vyšší politickou kulturu a dodržovali nepsaná pravidla. V tomhle ohledu jsem spíš normativec a myslím si, že lidé musí být k určitým věcem donuceni nějakými pravidly, když to nejde dobrovolně. Jsou-li mantinely napsané, jsou i vynutitelné. Proto jsem příznivcem toho, že se to v zákoně o České televizi a Českém rozhlase musí upravit. Musí se do něj vtělit takové brzdy, které znemožní, aby si politici do rad – byť skrytě přes spolky – nominovali svoje lidi. Rada má totiž klíčovou úlohu v tom, že volí generálního ředitele. Vládní většina tak může přes volbu radních uplatňovat vliv na to, kdo bude generálním ředitelem. A jakýkoli budoucí generální ředitel ví, že chce-li být generálním ředitelem nebo opakovat mandát, musí vycházet vstříc vládní většině ve sněmovně. Chápete, že to je protimluv k roli veřejnoprávních médií. Proto bych byla pro zásadní změnu, na které se mimochodem na ministerstvu kultury pracuje. Byla jsem přizvaná spolu s dalšími organizacemi, které se médii zabývají. Na půdě ministerstva kultury se zpracovává novelizace zákona o České televizi a Českém rozhlase právě v tom směru, aby rady veřejnoprávních médií získaly větší nezávislost, včetně ekonomické.

Pokud jde o volbu členů rad, můj názor je, že by členové rad měli být přímo nominováni vyjmenovanými reprezentativními organizacemi tak, aby byly zastoupeny různé zájmy a názorové skupiny ve veřejnosti. Radní by tedy nebyli voleni poslaneckou sněmovnou nebo parlamentem, ale přímo nominováni těmi organizacemi. Dokonce již existuje návrh seznamu, zatím pracujeme s větším počtem radních, něco přes 20. Zájemových

skupin by tam byla celá řada – církve, vysoké školy, odbory, neziskové organizace atd. – a ty by nominovaly své lidi. Zároveň by v České televizi – protože členové rady by nebyli odborníci na vysílání a ekonomiku – měla být ještě zřízena správní rada, nějaký užší tým, něco jako představenstvo v akciové společnosti. Veřejnoprávní média mají totiž obrovský, miliardový rozpočet. A nakládá s ním jeden generální ředitel. Rada ČT má na to minimální vliv. Musí tady být nějaké těleso odvozené od rady nominované veřejností nebo skupinami veřejnosti, které by kontrolovalo nakládání s prostředky, tj. zda jsou vynakládány k plnění veřejné služby. Na

jedné schůzce se proti této koncepci důrazně postavilo vedení veřejnoprávních médií, což se asi dá očekávat. A dá se očekávat, že může být poměrně bouřlivá debata v parlamentu. Ale byla bych ráda, kdyby v následujícím roce proběhla svobodná intenzivní debata. Když se do ní zapojí skupiny, které by mohly získat reprezentanta v radách, možná by se to tlakem na parlament zvnějšku dalo prosadit. A tak do zákona dostat to, co kdysi platilo jako nepsané pravidlo. Potom by v radách mohli zasedat lidé, kteří nejsou napojeni ani na politiku, ani na stávající vedení České televize a budou více bdít nad dodržováním poslání veřejnoprávních médií.

Vydalo Hnutí fokoláre jako interní materiál pro potřeby účastníků konference
Člověk a média, konané 23. 10. 2014 v Americkém centru, Tržiště 13, Praha 1.
Sazba Lucie Vodičková.

Kontakt: Hnutí FOKOLARE, Modletínská 2, 101 00 Praha 10
tel.: 604 935 872; e-mail: irena.sargankova@focolare.cz